

ДІАГНОСТУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ЗАСТОРОГИ

Пріоритетним завданням Концепції нової української школи є «докорінна реформа, що зупинить негативні тенденції, перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України» [1]. Відтак, сутність професійної діяльності вчителя початкової школи полягає не лише в передачі теоретичних знань, формуванні вмінь і навичок, а й урахуванні результатів педагогічного діагностування, яке дає змогу шляхом вивчення індивідуальних особливостей особистості, зокрема учня молодшого шкільного віку, забезпечити сприятливі умови для його розвитку, навчання і виховання, забезпечення індивідуальних потреб, збереження психічного і фізичного здоров'я. У контексті цього особливої актуальності набуває проблема діагностичної діяльності вчителя початкової школи на її початковому етапі – перевірки шкільної готовності дітей.

Варто констатувати (як досягнення), що у як психолого-педагогічній науці, так і шкільній практиці впродовж останніх років склалися певні традиції та напрацювання щодо проведення тестування, співбесіди на визначення готовності дитини до навчання в школі. Існує цілий масив діагностичних методик і технологій, застосування яких дає змогу об'єктивно встановити рівень готовності. На нашу думку, існуючі діагностичні методики, тестування, анкетування, завдання і запитання для бесід із дітьми та їх батьками дають змогу практичному психологу, вчителю початкової школи встановити рівень шкільної зрілості майбутнього першокласника.

Готовність 6-7-річної дитини до навчання в школі охоплює: мотиваційну, інтелектуальну, емоційно-вольову, особистісну, нейрофізіологічну готовність. Для встановлення рівня готовності розроблені та науково обґрунтовані

різнопланові психолого-педагогічні методики. Ми пропонуємо орієнтовні варіанти завдань, які пройшли відповідну апробацію у дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах м.Києва, і мали позитивні результати.

Так, для вивчення мотиваційної готовності дитини доцільно використовувати методику «Навчальна мотивація» (за М. Гінзбургом), яка дасть змогу перевірити сформованість мотиваційної сфери, бажання дитини навчатися. Її використовують частіше за все шкільні психологи, вчителю ж початкової школи доцільніше скористатися методикою «Бесіда» (за Т. А. Нежновою).

З метою діагностики інтелектуальної готовності до школи пропонуємо такі методики, як: «Намалюй людину»; орієнтовний тест шкільної зрілості – вербальне мислення (за Я. Йєрасеком). Учителю для діагностування розвитку мислення і мовлення дитини пропонуємо методику «Мислення і мова» (за О.І.Кепкановою).

Для визначення особливостей емоційно-вольової готовності пропонуємо методику «Графічний диктант» (за Д.Б. Ельконіним), спрямовану на вивчення розвитку довільності регуляції діяльності, вміння уважно слухати і чітко виконувати найпростіші вказівки дорослого, самостійно діяти, правильно відтворювати на аркуші паперу напрямки лінії. Методика застосовується для визначення розвитку здатності довільно керувати своїми діями за покроковою інструкцією дорослого.

Для діагностування особливостей особистісного розвитку майбутнього першокласника пропонуємо методику «Будиночок» (за І. Дубровіною), яка дасть змогу виявити вміння дитини орієнтуватися у своїй роботі на зразок, точно його скопіювати, виявляє особливості розвитку довільної уваги, просторового сприйняття, сенсомоторної координації та тонкої моторики руки.

Нейрофізіологічну готовність (зріст, вага, зовнішній вигляд, ступінь активності, стан здоров'я) перевіряє шкільний лікар або медсестра, відомості про здоров'я і фізичний розвиток дитини можна знайти в медичній картці, встановити деякі відомості – в бесідах із батьками та під час спостереження за дитиною.

Окрім позитивного потенціалу діагностичних методик, вважаємо за необхідне зосередити увагу на певних засторагах, зокрема: члени комісії з

прийому дітей до першого класу мають обов'язково зважати на емоційний стан дитини, її індивідуальність; завдання для перевірки шкільної готовності мають урахувати вікові особливості дітей, набуті ними знання і навички під час підготовки до школи (в ДНЗ, підготовчих курсах тощо), бути чітко сформульованими, підкріплені наочністю. Важливо здійснювати наступність і взаємозв'язок вихователів ДНЗ і вчителів початкової школи на інформаційному (семінари-практикуми з обговорення програм і планів навчально-виховної роботи, створення дидактичного матеріалу) і діяльнісному (обмін перспективними педагогічними методиками та технологіями, досвідом організації навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників і молодших школярів, взаємне консультування) рівнях. Педагогам необхідно усвідомлювати також, що підготовка дітей до школи, яка є одним із основних завдань дошкільної освіти, має спрямовуватися на всебічний розвиток особистості, адже для успішного навчання в школі треба не лише навчати читати, писати, рахувати, а й розвивати дрібну моторику, мислення, зв'язне мовлення, вміння орієнтуватися в соціумі тощо.

Отже, можна зробити висновок, що під час діагностування шкільної готовності (квітень – червень поточного року) вчитель початкової школи встановлює рівень готовності дитини до навчання, проводячи бесіди, педагогічне інтерв'ю, тестування, складає разом із практичним психологом, медсестрою (лікарем) діагностичну картку потенційного розвитку дитини, прогнозує її подальше зростання, визначає найбільш ефективний стиль навчання і виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. – Електронний ресурс. – Режим доступу:
<http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>

2. Мартиненко С.М. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики: навч.-метод. посіб. / С.М.Мартиненко, М.Д.Осколова. – К.: Київ. ун-т ім.Б.Грінченка, 2014. – 144 с.